

τὸν κακὸν νὰ παιδένει,
νὰ γλυτόνει, νὰ γάλινει,
καθὲ σκόρπιο, πλανύμενος
μὲ σκοπὸν νάρμονται.

Καὶ μεῖς τιμούμε
τοὺς ἀθάνατους
σὰ γάταν ἀνθρώπους,
σὰ νὰ κάνων σὲ μέγα
ὅτι κάνει σὲ μικρὸ
δ' ἀριστος η δεξιή θήλει.

Σπλαχνικὸς καὶ καλὸς
ἀς εἰν' διεγενῆς ἀνθρώπος!
Ἀκούραστα ἀς πράττει
τὸ δίκαιο, τῷ φέλειμο,
μιὰ εἰκόνα δὲ μας εἶναι
τῶν ἔντων ποὺ ὑποψιάζομε!

(Πέτρος Βασιλικὸς
μεταφραστὴς)

ΓΚΑΙΤΕ

ΝΟΒΑΛΙΣ

ΤΟ ΓΑΛΑΖΙΟ ΛΟΥΔΟΥΔΙ

Οἱ γονοὶ εἴται πλεγιασμένοι καὶ κοιμόντουσαν. Τὸ μιγάλο ρολόϊ στὸν τοῖχο χτύπαγε δυνατὰ μὲ ἄργη σὰ νὰ λυπότανε τὸν καρό ποὺ ἐφευγε. "Οἶω ἀπὸ τὸ παραθύριο ποὺ τρίχαν ἔνας ἀνήσυχος ἀγέρας ἰθούντει. "Η κάμαρη φωτίστηκε καὶ σκοτεινάσε μὲ μιᾶς καὶ ὕστερ διστράψε ἔναν κάτω ἀπὸ ἔνα παράξενο φῶς ἐκεῖ ποὺ τὸ φεγγάρι ἐπαίζε τὸ κρυφτὸ ἀνάμεσα στὰ σύγνεφα.

Τὸ παιδί ἔπινετο μέσα στὴν κούνια του καὶ ἡ συγχρονία συλλογίζοταν τὸν ζένο καὶ τὶς ιστορίες του.

"Δέν εἰναι; δσα μοῦ εἶπε γιὰ τοὺς θησαυρούς, ἔλεγε μοναχὸ του, «οχι; δέν εἰναι; αὐτὰ ποὺ μοῦ γιόμισαν τὴν καρδιά μὲ μίαν τόσον ἀλλόκοτο πόδο. Δέ ζουλεύω ἐγὼ τὰ πλούτη. Μὰ τὸ γαλάζιο λουλούδι ἀποθυμῶ. Δέν μπορῶ νὰ σκεφτῶ γιὰ τίποτες ἀλλο. Ποτέ μου ἔσαμε τώρα δέν αἰστάνθηκα τέτο πράμα. Μοῦ φάνηκε σὰ νὰ νεκυεύμουνα τόσον καρό γιὰ σὰ νέχῃ ἀποκομιδῇ καὶ νὰ πλανιόμουνα σ' ἔναν κατινούργιο κόσμο μέσα.

"Ποιός στὸν παλιόκοσμο ποὺ ζοῦσα ἔδινε πεντάρχη γιὰ λουλούδια κι ἀνθούς; Δέν ἀκουσα ποτὲς γιὰ κανέναν ποὺ νέκτρεψε πίσω ἀπὸ ἔνα λουλούδι. Μὰ τώρα δέν μπορῶ μήτε νὰ πῶ τὸ τί αἰστάνθημα. Κάποτε βλέπω τὸν ίαυτό μου τόσον εὔτυχη σμένο σὰ νέκμουνα μαγεμένος. "Ομως δέχαι τὸ λου-

λούδι χάνεται ἀπὸ μπροστά μου, δέν δέν μπορῶ πιὰ νὰ τὸ βλέπω μὲς τὸ νοῦ μου, τότε σὰ νὰ διψάω φοβερὰ καὶ νὰ βρίσκουμε μόνος κατάμονος. Αὐτὸ οἱ ἀλλοι δέν τὸ καταλαβαίνουν.

«Κάποτε, λένε, τὰ ζῶα, τὰ δέντρα καὶ τὰ λουλούδια μιλούσαν στοὺς ἀνθρώπους. Μοῦ φάνετ' ἔμενα πῶς κάθε ὅρα καὶ στιγμὴ πάνε νὰ ἔχαναρχή σουν τὴ μιλιά τους. "Οταν τὰ κοιτάζω μπορῶ νὰ δῶ τὶ θέλουνε νὰ ποῦνε. Φαίνεται δμως πῶς εἶναι πολλὲς λέξεις ποὺ νὰ μήν τὶς ξέρω ἐγώ ἀλλιώς θὲ καταλαβαίνωνται καλύτερα τὰ πράματα. "Αλλοτε ἀγαποῦσα τὰ χορεύων. Τώρα μ' ἀρέσει πιὸ πολὺ τὸ μουσική.

Σιγὰ σιγὰ τὸ παιδί βιθίστηκε σὲ γλυκές φαντασίες κι ἀξαφνα βρέθηκε πάλε στοῦ ὅπου τὴν μαγικὴ γία. Πλανήθηκε σὲ μακρυνές, πλούσιες καὶ παράξενες χώρες, δρασκέλιος ἀγγριεμένα νερά μ' ἀπίστευτη γοργάδα. Παράδοξα πλάσματα φανήκαν καὶ χαθήκαν μπροστά του. "Εὕησε μὲ λογιών λογιών ἀνθρώπους σὲ μάχες μέσα καὶ σὲ στρόβιλους ἀπὸ ἀνθρωπόμαζες καὶ σ' ἐρημικές καλυσούλες. Φυλακί στηκε. Βρέθηκε μέσα σὲ δεινές στρέσης κι ἀνημποριά. Γεύτηκε δλεις τὶς πικρίες σ' ἔλη τοὺς τὴν ἔντασην δίχως δύμως δύμως νὰ τόνε πειράζουν διόλου. Πέθανε καὶ ζωντάνεψε ζανά. Ἀγάπησε βαθειά καὶ μὲ πάθος καὶ ὕστερα χωρίστηκε γιὰ πάντα ἀπὸ τὴν ἀγκημένη του. Τέλος κατέ τὸ πρωτὸ τὰ χαρέματα γαλήνεψεν τὸ φυχή του καὶ σὲ εἰκόνες τοῦ φαίνουνταν πιὸ λαγχαρές καὶ σταθερές. Θαρροῦσε πῶς γυρνούσεν δλομάναχος μέσα σὲ πυκνούς λόγγους πιὸ δύσκολα μπόρεις καὶ περνοῦσε τὸ φῶς πέρα περα τὸν δλοπράσινο πέπλο τους. Σὲ λίγο ἔρτασε σὲ μιὰν κλεισούρα βουνοῦ. Ἀποκάτω ἀπὸ τὶς φυκιωμένες πέτρες στὴν κοιτὴ τῆς φαρατιδές ἀκούει τὸ νερό ποὺ κρυφοκελάρυζε τρέχοντας τὰ κάτω δλοὶ στὰ κάτω ἔκει ποὺ αὐτὸς ἀνέβαινε πάντα ἀψηλά.

"Ο λόγγος δσα πάγανε καὶ γίνουνταν πιὸ χρίδες καὶ πιὸ λιγνός. "Πατέρες" απλωνόταν σ' ἔνα λιθέδιο σιμὰ στὸ ριζούσιον. Πέρα στὴν δικρη τοῦ λιθαδίου εἶναι ἔνας ἀψηλὸς γκρεμνός καὶ στὴν δύη τοῦ γκρε μνοῦ μιὰ μεγάλη χαραματιὰ σὰν δνοιγμα δρόμου. Κι δρόμος εἴται σκοτεινός μὲ τοσούς ποὺ μπόρεσε νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ εὐκολα δσπου βρέθηκε κοντά σὲ μιὰ μεγάλη σπηλιά ποὺ ἀπομέσα πυκνό καὶ ζωηρὸ ἀχτινοβόλημα τόνε χτύπησε κατέμουτρα.

Μόλις μπήκε εἴδε καλύτερα τὴν δυνατὴν λάμψη πούδρανται ἀπὸ τὴ γῆ; καὶ σκόρπις κατὰ τὴν ὄρεφη

ἀμέτρητους σπινθήρες ποὺ ἐπεργάζονται δλοὶ μέσα σὲ μιὰ χαρούζα στὸ βάθος τοῦ βράχου. Πιὸ λαμπερὴ εἴται τὴ φλόγα ἀπὸ τὸ λυωμένο μάλακμα μὲ σιωπηλὴ στὴν ἀστραποθολιά της καὶ στὴν πιώση της σιωπηλή. "Η ιερὴ σιγαλιὰ κυδουριοῦ καὶ ἔνας ἀκατάπαιτος φύλιχος χρεῖς καὶ μυστηρίου ἐγέμιζε τὴ σπηλιά. Ὁχρογάλαζη ἀργοσάλευε πάνω στοὺς τοίχους τοῦ ἀντρου τὸ λάμψη καὶ κρύεις οἱ ἀντιφεγγίες γλυστρούσαν σιγὰ σιγὰ κάτω.

Μὰ τὸ νερό στὴ δεξαμενή, έσσο τὸ παιδί σίμωνε καὶ τὸ κοίταζε, τρεμούλιαζε καὶ λαμπτύριζε μὲ χρωματίες ὄπαλιον ποὺ ἀδιάλογον ἀλλαζούν. Βύθος μέσα τὰ χέρια καὶ ἔθρεζε τὰ χείλια του. Τοῦ φάνηκε σὰν ἔνα ζωγόνο ἀγεράκι νὰ φύσησε μέσα του καὶ να τοῦ τάραξε τὰ φυλλοκάρδια του. Αἰστάνθηκε μιὰν ἀκατεκίνητη ἀποθυμιαὶ νὰ λουστῇ στὴ χαρούζα. Γέδυθηκε καὶ ἐπεπε μέσα τὸ νερό. Εἴτανε σὰν λούστηκε μέσα τὰ σύγνεφα τοῦ ἡλιοθασιεμάτου. Οὐράνια ἔκσταση πέρατε πέρα τὸ κορμί του. Τὰ κύματα τῆς μικρῆς λίμνης σὰ μιὰ γύρω του συντροφίδες ἀπὸ νύφες ποὺ δλοὶ κι ἀλλαζαν σχήματα καὶ μορφές καὶ σπρώχυνταν καταπάνω του δλόγυμνες μὲ τὰ μικλαχά τους στήθεια ἐκεῖ ποὺ αὐτὸς ἐπλεχει μπόρες ἔχαστασμένος μέτα σὲ ἀποθυμιές καὶ λαχτάρες μὲ αἰσθαντικός στὴν κάθε ἐντόπωση. Γλήγορα τὸ ρέμα τὸν ἔσυρεν ἔξω ἀπὸ τὴ δεξαμενή σ' ἔνα κοίλωμα στὸ βράχο. Ἐδώ νύστα τοῦ ἔκλεισε τὰ μάτια μέχιτος αἰστανταν μέσα του τὰ χάδια τῶν γλυκύτερων ὄνειρων.

"Οταν ἔπινε εἴδε γύρω του μιὰν καινούργια λάμψη πιὸ καθαρή καὶ σταθερή ἀπὸ τὴν πρώτη φεγγισθεια. Βρήκε τὴν ἔσατό του ξαπλωμένον ἀπάνω στὸ πράσινο χορταράκι ἐκεῖ στὸν ἀνοιχτὸν ἀγέρα πίσω ἀπὸ ἔνα περγάδι ποὺ λαμπτύριζε καὶ κυλιόταν σὲ μικρὴ ἀπόκρισης φύλιχος. Βαθυγάλαζα φαίνουνταν τὰ βράχια σὲ μικρὴ ἀπόκρισης φύλιχος. Βαθυγάλαζος κι ὁ οὐρανός κι ἀσύγνεφος.

Κάθε πάθος καὶ ταρχή του εἶχε σκορπισθῆ τώρα. Κάθε φωνὴ εἴται καὶ μουσική. Κάθε ἀνάπονος καὶ γαλήνη. Τὰ βράχια στέκουνταν γύρις σὰν πράσινο χορταράκι καὶ μουσικός περάστης καὶ γαλήνης αἰσθαντικός στὴν παράσταση τους, τὰν παράξενες λέξεις νάταν χαραγμένες ἀπάνω τους, τὰν παράξενες λέξεις νάταν χαραγμένες ἀπάνω τους. Βαθυγάλαζος κι ὁ οὐρανός κι ἀσύγνεφος.

Κάθε πάθος καὶ ταρχή του εἶχε σκορπισθῆ τώρα. Κάθε φωνὴ εἴται καὶ μουσική. Κάθε ἀνάπονος καὶ γαλήνη. Τὰ βράχια στέκουνταν γύρις σὰν πράσινο χορταράκι καὶ μουσικός περάστης καὶ γαλήνης αἰσθαντικός στὴν παράσταση τους, τὰν παράξενες λέξεις νάταν χαραγμένες ἀπάνω τους, τὰν παράξενες λέξεις νάταν χαραγμένες ἀπάνω τους.

Κείνο δμως ποὺ τόνε μάγευε πιότερο καὶ τόνε τραβοῦσε μὲ ἀκατημάχητη δίνωμη εἴται ἐν' ἀψηλὸ δλογάλαζο λουλούδι ποὺ μεγάλωνε πίσω ἀπὸ τὴν

ἔννοιαζόμουν νὰ τὸν ὑπερασπίσω ἐνάντια στὸν ἔχτρο, ίσως δὲ θὲ συνέβαινε τίποτα!

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ. Δέν εἰναι ἀνάγκη νὰ πικραίνεται κανεῖς, δὲν ἀπὸ τὸ τόσο κακὸ μπορῇ νάρθη τίποτε κακό. Ποιός ζέρει μὲ τὴ ἀπελπιστικὴ λύπη θάσθησε νὰ δερεφῇ μεν, καὶ τὸ ξερφικὴ συφορὰ δέν τὴν ἔνωνε ἀναπάντεχα πάλε μὲ τὸ Λούκιο! Μὴ θαρρεῖτε δμως πῶς δὲ ἔχτρος έρεις κατὰ τὴν τέχνητα.

ΚΟΣΜΑΣ. Τι; Η Τζοκόντα Διάντη...

ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑ (κάμινοντας τὸ σημάδι τῆς σιωπῆς, χαμηλόνοντας τὴ φωνὴ της). Μὴν τὸ λέτε αὐτὸς τὸ δόνομα!

ΣΚΗΝΗ Γ'.

(Παρασυνάζεται στὸ κατώφλι δΛΟΥΚΙΟΣ ΣΕΙΤ ΤΑΛΛΑΣ, ἀκονυμπώντας στὸ μπράτσο της. Συλβίας, χλωμὸς καὶ ἀσαφνός, μὲ τὰ μάτια τοῦ ὑπερβολικά μεγαλωμένα ἀπὸ τὴν δρόσιστα, μὲ ἔνα χαμόγελο λεπτὸν για τὸν μακρινό ποὺ δμορφάνει τὸ δρόσικό του στόμα).

ΛΟΥΚΙΟΣ. Κοσμά!

ΚΟΣΜΑΣ (γνωρίζοντας καὶ τρέχοντας σιμά του).

*Ω, Λιούκιε, ἀκριβεῖ μου, ἀκριβέ μου φίλε!

(*Αγκαλίζει τὸν δρόσωστο, ἐνῶ η Συλβία τραβιέται παρά-

μέρα, σιγαλά, ἀφοῦ σταθῇ καὶ κυττάξῃ τὸν ἀγαπημένον της ποὺ γίνεται τὸ φύγη.) "Εγείνεις πιὰ καλά, δὲν εἰν' ἔτοι; Δέν ψεύδεις πιά, δὲν εἰν' ἔτοι; Σὲ βρίσκω λίγο χλωμό, λίγο ἀδυνατισμένο, μὲ ἔνα περγαπολύ...

"Έχεις τὴν δύη ποὺ εἶχες καππάτες σὲν εἶναι ἔγγαινες απὸ τὴν παράξενη καππάτες ἐργασίας, δταν διεισέρχεται δώδεκα δρόμοι της ήμέρας στὸ πηγάδι σου μπροστά, διαφέρεις, διαφέρεις, διαφέρεις, διαφέρει

πηγή πού τὸν ἄγγιζε κιόλα μὲ τὰ πλατιὰ γυαλι-
στερά του φύλλα. Γύρω τριγύρω λουλούδιαν κι
ἄλλα διάθια ὅλων τῶν εἰδῶν καὶ τῶν χρωμάτων. Τὰ
μέρη τους συγχέουνται σὲ μιὰ τέλεια ἀρμονία εὐω-
δίαις κι ἀρωμάτων. Αὐτὸς δὲν εἶδε περὶ τὸ Γαλά-
ζιο Λουλούδι!

Πολὺν καὶ φρεσκό καὶ τρυφερά καὶ μ' ἀνείπωτη λα-
χτάρα τὸ κοίταζε. Τέλος αἰστάνθηκε πώς ἐπρεπε
νὰ πάσι πιὸ αιμάτ. Τότες ἀρχίσει ἐκεῖνο νὰ κουνιέται
καὶ νὰ μεταμορφώνεται. Τὰ φύλλα του γυαλίζαν
πιὸ λαμπερά καὶ συμμαζεύουνται πιὸ σφιχτὰ γύρω
στὸ στέλεχό του ποὺ δύλιο καὶ αὔξαινε. Τὸ λουλούδι
«έσκυψε κατ' αὐτόν» καὶ τὰ πέταλά του ἔδειχναν
ν' ἀνοίγει καὶ νὰ ζεδιπλώνεται ἀπὸ μέσα τους ἕνα
γαλάζιο γιορντάνι ἀπὸ μαργαριτέρια κι ἀπὸ πιὸ
μέσα ἀπαλά βλέποντάς του στὰ μάτια νὰ τοῦ χα-
μογελάει τὸ ἔρατενό πρόσωπο κοριτσιού. Ή γλυ-
κειά ἔκπληξήν του μεγάλωνε μὲ τὴ θυμαστὴ τούτη
μεταμόρφωση.

«Ἄξεφνα ἀκούει τὴ φωνὴ τῆς μητέρας του ποὺ
τόνε καλοῦσε καὶ βρίσκεται ξυπνητός στὸ πατρικό
του σπίτι περίλουσμένος μὲ τὴ χρυσὴ πλημμύρα τοῦ
πρωτοῦ φωτός.

(Μετάφραση ἀπὸ τὸ «Αγγλικό
τοῦ Βαν Ντάικ»)

Α. Γ. ΜΑΡΠΟΥΤΖΟΓΛΟΥΣ

ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΦΩΣ ΣΤΟ ΠΑΝΕΡΓΑΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΒΟΛΟΥ

«Οἱ δημοτικοὶ ἐκλήθησαν ὑπὸ τῆς
ἰστορίας νὰ παίξουν σπουδαῖον ὄρλον
εἰς τὴν ἀγαγένησιν τῆς κοινωνίας μας».

ΣΚΛΗΡΟΣ. — Τὸ Κοινωνι-
κόν μας εἶ δημαρχός. Σελ. 53.

«Η συζήτηση γιὰ τὸ γλωσσικὸν ζῆτημα τὸν τε-
λευταῖο καιρὸ ἔχει ξαπλωθεῖ σὲ δύο τοὺς κύκλους
τῆς μορφωμένης κοινωνίας μας, κι αὐτὸς ἔφερε ση-
μαντικὴ πρόσοδο στὸν ἀγῶνα τῆς ἐπικράτησης τῆς
φυσικῆς, ἀπλῆς καὶ πλεύσιας Δημοτικῆς μας γλώ-
στας, ποὺ τὸν ἔχουν κάμει: Ιδέαν καὶ Πίστη τὰ πιὸ
μεγάλα σύχεσνα φιλολογικά μας ὄντα.

Μὰ δρόμος αὐτὸς τῆς συζήτησης ἀπὸ τοὺς

ΚΟΣΜΑΣ. Θὰ σοῦ πῶ, Ἀνάγκη δύως νὰ μὴν
κουράζεσαι. Θὰ σοῦ διηγηθῶ δύο μου τὸ προσκύ-
νημα: θέρχουμει στὸ σπίτι του κάθε μέρα, ἀν μὲ
θέλῃς: Θὰ μένω μαζὶ σου δύο εἰς ἀρέται, χωρὶς δύως
νὰ κουράζεσαι. Καθησέης ἐδῶ.

ΛΟΥΓΚΙΟΣ (χαρογελῶντας). Νομίζεις πώς είμαι
τόσο ἀδύνατος;

ΚΟΣΜΑΣ. «Οχι! είσαι κακά πιά, μὲ εἶναι
προτιμότερο τὴν μήνη κοπιάζῃς. Καθησέης ἐδῶ...
(Τὸν κάνει νὰ καθήσῃ κοντά στὸ παράθυρο κατά-
ζει τὸ λόφο ποὺ ζωγραφίζεται καθαρά στὸν ἀπρι-
λιάτικον οὐρανό.) «Ἄχ, φίλε μου, πολύκατα θυμυ-
στὰ ἔχουν ἀντικρύσει τὰ μάτια μου καὶ ἔχουν πιεῖ-
σαι φώς, δύο πρὸς τὰ μάτια δύο καὶ τοῦτο φάνεται
ξεθωριασμένο· δύως, χωρὶς ξανθιάτερα μιὰν ἀπλὴ
γραμμὴ στὸν ἔκεινον ἔκεινον (κύττα καὶ τὸ Σκν. Μ.:
νιέτο!) μοῦ φάνεται πῶς ξανθιάτερα δύοντες τὴν
έαυτό μου. Ήστερ! ἀπὸ τὴν διάλειμμα πλάνης.
Κύττα καὶ τὴν εὐλογημένη τὴν ριχούλα. Η πυρ-
μίδη του Χέοπτου δέ τὰ κάνει νὰ ξεχωρίσῃ τὸ Μπέλλη
Βιλλανέλλα· καὶ πολὺ συχνά, στὰ περιβόλια τῆς
Κούμπας καὶ τῆς Γίζας, στὶς στέγαις ἔκεινες τοῦ
μελισσού, μασσῶνται ἔνα σπυρὶ μαστίχα, συλλογί-
στηκα κάποιο λυγερὸ κυπαρίσσιο τῆς Τοσκάνας, πήγ-

μορφωμένους κύκλους, δὲν εἶναι δύως δεῖχτηκε
ἴσαμε τῷρα διὰ πατάλληλος γιὰ τὴ γλήγορη
νίκη τῆς γλωσσικῆς ιδέας. Άπο τὶς πολλές, καὶ κυ-
ριότερη, καὶ σπουδαιότερη ἀφορμὴ εἶναι ποὺ δύ-
σκολα οἱ τέτοιοι κύκλοι μπορεῖ ν' ἀκουστοῦν ἀπὸ
τὴ μεγάλη ἀστικὴ τάξη, καὶ γιατὶ τὰ ἰδανικὰ τῆς
εἶναι τονισμένα ἀπὸ τὴν παράδοση στὸν πιὸ βαθὺ
καὶ τυφλὸ σκολαστικόν, καὶ γιατὶ ἡ νίκη τῆς Δη-
μοτικῆς μας θὰ σημάνῃ τὸ ἀνοιγμα τῶν ματιῶν τοῦ
λαχοῦ πρὸς κάθε εἶδος πνεματικὴ κίνηση, πράμα
ποὺ φυσικὰ στέκεται ἐνάντιο στὰ λογῆς λογῆς συ-
φέροντά της.

Γιὰ τοῦτο ἔκεινοι οἱ δημοτικοὶ ποὺ ἔχουν
μπει πιὸ πολὺ στὸ ἀληθινὸν πνέμα τοῦ «Ἀγώνα», καὶ
κατάλαβαν βαθειὰ τὴ σημασία ποὺ ἔχουν τὰ λόγια
κι. Συλληροῦ, ποὺ βάλθηκαν καρπῶνα σὲ τοῦτο τὸ ἀρ-
θρο, ἀρχινήσανε νὰ νοιάσουν πώς δὲ λαδὲς καὶ μά-
λιστα εἰς πιεζόμενος πιὸ πολὺ λαδὲς ἀπὸ τὴ γλωσσικὴ
τιλαβαΐα, ὃ ἐργατικός, εἶναι ἔκεινος ποὺ πρέπει νὰ
πάρῃ ἀπάνου του τὸ μεγάλο ζῆτημα, γιὰ νὰ τοῦ
χαρίσῃ τὴν τελειωτικὴ νίκη.

Γιὰ νὰ πάρῃ δύμας τὸ ζῆτημα ἀπάνου του πρέ-
πει νὰ τὸ χωνέψῃ, νὰ τὸ βάλῃ μέσα στὴν καρδιά
του, νὰ τὸ γίνῃ πίστη του ἀληθινῆς. Καὶ δὲ μένος
τρόπος εἶναι: νὰ τοῦ τὸ δεῖχουν οἱ δημοτικοὶ ἀπὸ
τὴν ἀληθινή του μεριά. Γιατὶ κοντά στὰ τόσα ἄλλα,
οἱ δασκάλοι, ποὺ δούλεψαν ίσαμε σήμερα σὸν τυ-
φλὰ δργανα τῆς ἀστικῆς κυριαρχίας τάξης, ἔχουν
καταφέρει καὶ τοῦτο: Νὰ σκοτίσουν τὸ πνέμα τοῦ
λαχοῦ σὲ τέτοιο βαθμό, νὰ τοῦ γυρίσουν τὴ φυσική
του ξυπνάδα τόσο πολὺ, πὼν νὰ ἔρχεται δὲ λαδοῦς δὲ
λαδὲς, γιατὶ δὲν ξέρει, γιατὶ δὲν τὸν ὀφήσανε νὰ
ξέρῃ, καὶ νὰ παίρνῃ τοὺς δημοτικοὶ τάξεις, τοὺς ἀλη-
θινοὺς του σύμμαχους, γιὰ δύκτρούς του. Ή τέτοια
πρόληψη ἔχει ἐκπλωθεῖ μὲ πολλὴ μαστοριά, καὶ
χαρακτερίζεται μὲ τρανή πιτηρείαν ἀπὸ τοὺς κατο-
πινή του ζωῆς, πὼν νερουλικάζεται ἀπὸ νεκροὺς τύ-
πους καὶ περασμένα γλωσσικά μεγαλεῖα, πὼν δηγ-
γιέται στὴν φευτικὴ τῆς ζωῆς, πὼν γίνεται τεμπέ-
λης θεοτικής, πὼν σπαταλά δύναμη καὶ γένη στὴν
ἀχορταγιὰ του μιστριωτικού, πὼν γάντεις μέσα σὲ
δρόμους πνευματικῆς μούχλας καὶ θανατερῆς δεισι-
δαιμονίας.

«Ανάγκη νὰ τονιστῇ ποιός εἶναι καθολικὸν δὲ
γάνηκτη τῶν Δημοτικοὶ τάξεις, τὶ σημασία ἔχει τὸ
λαδό, τὶ ἀποτέλεσμα γιὰ τὴν πνεματική του μέρ-
φωση, τὶ χτύπημα, τὶ μπαλότε κλείνει μέσα του γιὰ
τοὺς κυριαρχούς λαογένες, τὶ ζωὴ καὶ τὶ κίνηση

τὸν ζήμιο ἐργατικὸν ἔλληνικὸν λαδό, ποὺ ἔρχεται νὰ
τονεὶ βράχη ἀπὸ τὸ σκοτάδι ποὺ βρίσκεται, ἡ με-
γάλη Σοσιαλιστικὴ Ιδέα, φέροντας τὶς αὖτε τῆς
χαρᾶς, τῆς ζωῆς, τῆς ισότητας καὶ τῆς ἀδερφο-
σύνης.

*

«Η «Κοινωνιολογικὴ Εταιρία» δργανώνει, σὲ
δυὸ μῆνες στὸ Βέλο, πανεργατικὸν συνέδριο, διόπου θὰ
μαζευτοῦνται ἀντιπρόσωποι ἀπὸ ὅλα τὰ ἐργατικὰ σω-
ματεῖα τῆς Ἐλλάδας, μὲ σκοπὸ νὰ καταστρώσουν
τὸ πρόγραμμα γιὰ τὸ μελλούμενο Ἐργατικὸν κόμα.

Τὰ θέματα ποὺ θὰ συζητηθοῦν ναὶ θ' ἀπειρασ-
σούνται θὰ εἰναι, βέβαια, δρόμος ποὺ θ' ἀκολου-
θήσῃ τὸ κόμα στὴν πολιτική, ὃ τρέπος ποὺ θὰ ζη-
τήσῃ τὶς διάφορες μεταρρύθμισες, κι ἀκόμα ποιές θὰ
εἶναι αὐτές οἱ μεταρρύθμισες στὴν ἀστικὴ καὶ ποι-
νικὴ ζικιούσινη, στὴ φρεσκογία, στὴ διείκηση, στὴν
ἐκπαίδευση, στὸ ἐμπόριο, στὴν ἐργασία, καὶ σ' διάσις
τοὺς καλάδους τῆς κοινωνίας ζωῆς μας, σύμφωνα
πάντα μὲ τὶς ἀνάγκες τοῦ ἐργαζόμενου λαδοῦ.

«Ανάγκη λοιπὸν στὸ Πανεργατικὸν συνέδριο νὰ
συζητηθῇ πλατειὰ στὸ κεφάλαιο τῆς δημόσιας ἐκ-
παίδευσης, τὸ γλωσσικὸν σύστημα ποὺ ἐφερμόζεται
σήμερα στὰ σκολεῖα καὶ τὶ ἀποτέλεσματα ποὺ φέρ-
νεται. Ανάγκη νὰ δειχθῇ ἔλλοφάνερα, πὼν τὸ παῖδε
διαστρέφεται σὲ γκρακτήρα καὶ σὲ μυαλό, πὼν δὲ
μαθαίνει τίποτε πραχτικὸν καὶ ώφελιμό γιὰ τὴν κατο-
πινή του ζωῆς, πὼν νερουλικάζεται ἀπὸ νεκροὺς τύ-
πους καὶ περασμένα γλωσσικά μεγαλεῖα, πὼν δηγ-
γιέται στὴν φευτικὴ τῆς ζωῆς, πὼν γίνεται τεμπέ-
λης θεοτικής, πὼν σπαταλά δύναμη καὶ γένη στὴν
ἀχορταγιὰ του μιστριωτικού, πὼν γάντεις σὲ δρόμους
καὶ δρόμους πνευματικῆς μούχλας καὶ θανατερῆς δεισι-
δαιμονίας.

«Ανάγκη νὰ τονιστῇ ποιός εἶναι καθολικὸν δὲ
γάνηκτη τῶν Δημοτικοὶ τάξεις, τὶ σημασία ἔχει τὸ
λαδό, τὶ ἀποτέλεσμα γιὰ τὴν πνεματική του μέρ-
φωση, τὶ χτύπημα, τὶ μπαλότε κλείνει μέσα του γιὰ
τοὺς κυριαρχούς λαογένες, τὶ ζωὴ καὶ τὶ κίνηση
θέρηση της ζωῆς της φυσικῆς καὶ ἀληθινῆς γλώσσας
τοῦ Ελληνικοῦ λαδοῦ.

«Απὸ μιὰ τέτοια συζήτηση ἀδύνατο νὰ μὴν ζε-
πεπτεχτῇ λαμπρή, φωτεινή, δυνατή, μεγάλη ἡ Ἀλή-
θεια. Αδύνατο νὰ μὴν ἐνθουσιάσῃ τοὺς ἐργάτες, νὰ
μὴν τοὺς ἀνοίξῃ τὰ μάτια, νὰ μὴν τοὺς φέρῃ τὴ
συνείδηση τοῦ τι κλώπωνται: γύρα τους, νὰ μὴν τοὺς
κάμηρ φανατικούς γιὰ τὴν Ζέα.

«Εβλεπε στὸ Νεῖλο νὰ περνοῦν κοπαδια-
στές οἱ βάρκες μὲ τὰ μεγάλα τὰ λατίνια, διόπτες,
ἄργες, ἀδιάκοπα, ἀδιάκοπα, τὰ νέπεργε χιόνι. Καὶ
σιγά σιγά βυθιζόμενοι σὲ μεγάλης ἐκσταση τοῦ εἰδύ-
ντος φωτός: τώρα νὰ τὴ γνώσισες ἐτού: στὴν ἐκσταση
τοῦ φωτός.

ΛΟΥΓΚΙΟΣ (μὲ φωνὴ ποὺ μιάνει ἀπόμακρη).
Κ' ἔγω θὰ μποροῦσα νὰ εἴμαι μαζὶ σου, νὰ χα-
ζεύω, νὰ ξεχωνῶ, νὰ ὀνειρεύωμει, νὰ μεθῶ μὲ τὸ
φῶς. Ταξιδεύεις στὸ Νεῖλο, ἀλήθευς εἰς μὲ
πλιὰ βάρκα φρεσκωμένη μὲ μαστίχα,

ἀπ' αὐτὰ τὰ βγαίνη γενικός κανένας, δεν ἔχει λόγο
νὰ γίνεται. Κ' ἐπειδὴ δοσι εἶναι οἱ ἀθρωποὶ στὸν
κόσμο, ἄλλοι τόσοι εἶναι κ' οἱ ἀτομικοὶ πόθοι, γι'
αὐτὸ δὲ θάτανε παράλυγο, ἢν παρεξάλουμε κανον
ποὺ συζητᾶει ἔτσι, μὲ τὸν ἀγαθὸ Μηχανήσιο-ἴπ-
πότη, ποὺ πάλευε μὲ τοὺς ἀνεμούλους.

Διστυχῶς οἱ Ρωμιοὶ συζητήτες ἀκολουθεῖν συνῆθισ τὸ δεύτερο τοῦτον τρόπον, καὶ γι' αὐτὸ δὲν μποροῦν σχεδὸν ποτὲ νὰ βγοῦνε σ' ἓνα ώρισμένο συμπέρασμα. Τὸ γιατί, δὲ θὰ τὸ ζετάσουμε τώρα. Γιὰ μᾶς θετικὸ εἶναι, πὼς ἔμα πάρειμε ἔνα ρωμαῖκο ἀρθρό, θὰ δοῦμε νὰ κολλιοῦνται ἀσυνάρτητα κι ἀρλεκίνηκα μέσα του, καρμάτικα δίχως ἐσωτερικὴν ἐνότητα, παρέμενα στὰ πετχυτὰ ἀπὸ δεξαὶ ή ἀριστερά, κ' ἔτοι μῆς παρασυστάσται ἕνα τραγελαφικὸ τέρας, ποὺ βουλέουν ἐντός του κι οὐρλιάζουν τὰ πιὸ ἀσυνάρτητα ἐπιγειρήματα καὶ τὰ πιὸ παρδελάσυμπεράσματα.

"Εξαρεση ἀπὸ τοῦτον τὸν κανόνα δὲν μποροῦσαν νὰ κάνουν βίβατα οἱ πολεμικοὶ συγγρητὲς τῶν δυὸς ἔρθρων ποὺ ἐπιγράφεονται «'Ἐγωιστὴ θ' (καὶ) 'Αγάπη», καὶ ποὺ δημοσιεύτηκαν στὸ «Νουμέν». Μοιάχα ὁ κ. Δουλεύτης φαίνεται νῆστη τὴν καλὴν θέλησην νὰ ταχτοποιήσῃ κάπως τὸ ἔρθρο του, κι ἀγωνίζεται νὰ μᾶς δώσῃ ἑνα σέπτηρα, διστοχῶς δύως, μ' ὅλες τὶς προσπάθειές του, μὲν μᾶς δίνει τίποτα συνεπές καὶ τίποτα καθαρό. "Οσο γιὰ τὸν κ. 'Εσπερινό, δὲν ἔχῃ ἔτι σκοπὸ τὸ ἔρθρο του, εἶναι τὸ νὰ μᾶς ἐπιβεβαιώσῃ καθηρά καὶ ἕαστερα τοὺς λόγους μας γιὰ τὸ φωμαίκης τρόπο συγκίνησης, πεύ-παμε πάρκ πάνου.

Ἐμεῖς τώρα, δίχως νὰ θέλουμε νάργυροις τὴν φύση μας καὶ τὴν ἐπιδρασή της, θὲ προσπαθήσουμε νὰ βάλουμε ἔνα σύστημα στὸ χρῆστό μας, γιὰ νὰ μπορέσῃ ἔτσι ὁ ἀναγγώστης υἱος νὰ πάρῃ μιὰ σαφὴ ίδέα, τοῦ τι θέλουμε νὰ ποῦμε. Γι' αὐτό, πρὶν μποῦμε στὰ καθέκαστα, ἀνάγκη νὰ βάλουμε μιὰ βάση.

Τὸν πάρχοντα στὴν ζωὴν, διπλῶς τὸ λέει καὶ ὁ κ. Δου-
λεύτης, μερικοὶ κύκλοι: ἐγωῖσμοι: Οἱ ἐγωῖσμοὶ τοῦ
ἀτόμου, τῆς οἰκογένειας, τῆς τάξης, τῆς φυλῆς, τοῦ
κόσμου. Μὲ τὸν τελευταῖον ἴννοοῦμε αὐτὸν ποὺ λένε
κοινὰ «ἀγάπη τῆς ἀθρωπότητας», εκοιμοποιίτε-
σμό». Καὶ εἰ πέντε τοῦτοι κύκλοι συνυπάρχουντες
καὶ ζοῦντε μαζὶ μὲς στὸν θθωρακό. Τώρα, γιατὶ να ξε-
τάσσουμε τοὺς κύκλους τούτους, πρέπει νάγχουμε ὅπ-
δηψη αὐτὰ τὰ δυοῦ ἀξιώματα: 1ο Πώς ἔνας ἀπ' αὐ

τέτη συφορά δὲ θὰ φανῇ ἀνώφελη, ἐν ἀκόμα
ἴνα ὠραῖο πρᾶγμα προστεθῆ για τὰ στολίση τὴ
ζωή.

ΔΟΥΚΙΟΣ (χαρογελῶντας ἀκόμα μὲ τὸ λεπτό του τὸ χαρούγελο καὶ μιλῶντας μὲ τὴν ἀπόμακρη τὴ φωνῆ του). 'Αλήθεια. Συλλογίζομαι κάποτε τὴ μοῖρα κεινοῦ ποὺ ναυάγησε σὲ μιὰ τρικυρία μ' ὅλο του τὸ φορτίο. Μιὰ μέρα καλὴ σὰ σύμφερα, πήρε μιὰ βάρκα κ' ἔνα δίχτυ· καὶ γύρισε στὸ μερός που ναυάγησε μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ βγάλῃ τίποτα ἀπὸ τὰ νερά. Κ' ὕστερα ἀπὸ κάποιο μεγάλο, ἐσυρε στάκιο· γιάλι ἔνα ἄγαλμα. Καὶ τὸ ἄγαλμα εἴταινε τόσο ὠραῖο, ὥστε, σὰν τὸ ἔχωντες, ἔκλαψε ἀπὸ τὴ χαρά· καὶ καθησε στοῦ γιαλοῦ τὴν ἄκρη νὰ τὸ θωρῆ, κ' ἔμειν εὐχαριστημένος μ' ἑκεῖνο τὸ ἄγαλμό του, καὶ δὲ θέλησε γι' ἄλλο νὰ ψάξῃ· καὶ ἀπομόνως διὰ τὰ ἄλλα. (Σηκάνεται, σὰν δρμητικά). Γιατί ή, Συλλίδα δὲ γύρισε ἀκόμα; (Στέκεται νάκονη). Παιός γελάει; 'Α, εἶναι ἡ Μπεκτα στὸν κῆπο. Κύτταξε! τὸ Σάν· Μινιάργο ἔγειν' ὁλόχρυσο: λαμποκεπτῷ. Εἶναι μεγαλοπερέπετρο τὸ φῶς τῶν Θηβῶν;

ΚΟΣΜΑΣ. Ή ἔκπτωση τοῦ φωτό;! Σοῦ τὸ
εἶπα: ἀδύνατον ἄλλον νὰ τὴν γυναικίγε. Κύκλοι,
στεφάνια, τροχοί, ρόδακες ἀπὸ λαζαρίεις, ἀμέτρητες

τοὺς πρέπει νάναι ὁ δυνατώτερος, κ' οἱ ἄλλοι· ὅλοι,
νὰ ὑπετάσσουνται κατὰ σκάλες τὸ αὐτόν, καὶ νὰ
ὑπειχωρεύν κατὰ σειρά, θνέθουν σὲ σύγκρουσην, μαζίν
του, καὶ Ζο, πώς γιὰ νὰ κρίνουμε ποιός ἀπὸ τοὺς
κύκλους τούτους εἶναι ὁ δυνατώτερος, μποροῦμε νὰ
μεταχειριστοῦμε δυὸς εἰδῶν μεθόδους: τὴν μέθοδο
τοῦ τί γίνεται καὶ τοῦ τί θά γίνη, καὶ τὴν μέθοδο τοῦ
τί πρέπει νὰ γίνεται καὶ τοῦ τί πρέπει νὰ γίνη.

"Ἄς ἔρθουμε τώρα στὴν ἑξέταση τῶν δυὸς τούτων ἀξιωμάτων. Καὶ γὰρ νὰ δεῖξουμε ἀμέσως τὴν ταχτική, ποὺ θ' ἀκολουθήσουμε, ἡς ἑξέτασουμε πρῶτα τὸ δεύτερο ἀξίωμα: Οἱ δύο αὐτές μέθοδες λέγονται συχνά, ἡ πρώτη ἀντικειμενική εἴτες ἐπιστημονική, κ' ἡ δεύτερη ἴππικαιμενική εἴτες οὐτοποστική. Μ' χύτους τοὺς ὅρισμαίς δὲ θέλουμε νὰ προδιαθέσουμε τὸν ἀναγνώστη, μὰς ἀπλεύστατα νὰ τοῦ θυμίσουμε καئνὸ ποῦπαμε καὶ στὴν ἀρχή: Ήως ἡ δεύτερη ταύτη μέθοδο, ἐπειδὴ μᾶς παρουσιάζει μόνο τὸ ἀτομικὸ διαιρεπόλημα τοῦ συγγραφέα, ὅχι μόνο σ' ἀποτέλεσμα δὲ φέρνει, μὰ δίνει κι ἀφορμὴ σ' ἀτέλειωτες φλυαρίες. Κ' ἐπειδὴ τέτοιος ὁ σκοπός μας δὲν εἶναι, θ' ἀκολουθήσουμε, ἵστο μποροῦμε, τὴν πρώτη μέθοδο, γιὰς νῦχη τὸ συμπέραχμα, ποὺ θὰ βγάλουμε, κάποια σκέση μὲ τὴν προκριτικήτηκα. "Ετοι λοιπὸν θὰ ξετάσουμε τώρα τὴν δύναμη τῶν ἐγωιστικῶν κύκλων.

'Εδώ πρέπει νὰ λαβούμε τὸν' ἄψη κ' ἔνα φυσικὸν
νόμο, πιὸ πάρτει κάθε μέρα τὸν καθενὸν τὰ μάτια :
Πῶς μεταξὺ ἀπὸ πολλοὺς κύκλους ποὺ πλαταίνουν,
ἢ δι στειώτερος θάναι δυνατώτερος, ἢ ὁ πλατύτερος.
"Αμαράντης μιὰ πέτρα στὸ νερό, ἀπὸ τοὺς κύκλους
ποὺ θὲ σκυματίσῃ τὸ πέσμα της, ἢ δι στενώτερος,
ἢ δι πλατύτερος θάναι δ ἐντογώτερος. Οἱ δὲ λοιποὶ διλοι
μὲ τὴ σειρὰ θὰ χάνουν σ' ἐνταση. Τὸ ἕδιο ἀμφο
χτυπάν μιὰ καμπάνα. "Η στὸ μέρος ποὺ χτυπάει
θάναι δυνατώτερος δ ἡχος, ἢ στὴν ἀκρη, ποὺ φτάσει
ἡ ἀχτίνα του. Tertium non datur. "Ετοι τώρα
καὶ σ' ἔμεις. 'Απὸ τοὺς ἐγαλιτικοὺς κύκλους ἢ δ
στειώτερος, τοῦ ἀτόμου, θάναι ὁ δυνατώτερος, ἢ δ
εὐρύτερος, τοῦ κόσμου. Κ' ἐπειδή, διπως ξέρουμε
ἀπ' τὴ φυσική, ἡ μεγαλύτερη ἐνταση ὑπάρχει στὸ
κέντρο, ὅπου γίνεται ἡ ἐνέργεια, γι' αὐτὸ μποροῦμε
νὰ ὑποθέσουμε, πώς κι ὁ ἀτομικὸς ἐγώισμός θάναι δ
δυνατώτερος, μιὰ ποὺ τὸ ἀτόμο εἶναι τὸ κέντρο,
ἀπ' διπου γενικῶνται κατὰ σειρά, ἢ σίκογένεια, ἢ
ταξῆ κ.τ.λ.

'Αλλ' δε ἀρχίσομεν ἀπὸ τὸν κύκλο τοῦ κόσμου,

συγχρίνοντάς τους μὲ τοὺς ἀμέσως; Ικατότε συνέρχονται μενούς κύκλους: Σὲ σύγχρονη του μὲ τὸν κύκλο τῆς φυλῆς εἰναι καθηκὸν καὶ ἔστερο πώς νικᾷς ὁ ἐγωῖσμος τῆς φυλῆς. Παραδείγματα δὲ χρειάζονται. Εἰναι κατατράνερο, πώς ὁ κύκλος τοῦ κόσμου εἰναι ἀπεινέστερος ἀπὸ τὸν κύκλο τῆς φυλῆς. Τώρα σὲ σύγχρονη τῆς φυλῆς μὲ τὴν τάξην. Ἐδῶ μιὰ ματιά, καὶ η ἐπιπολατότερη ἀκόμα, στὴν ιστορία, ἀπὸ τοὺς πιὸ παλιοὺς χρόνους ὡς τὰ σήμερα, μᾶς δείχνει πὼς ὁ κύκλος τῆς τάξης εἶναι δυνατώτερος τοῦ κύκλου τῆς φυλῆς. Οἱ τάξεις, σὲ ἀγώνα ἀναμεταξύ τους, προτιμᾶνται τον ἔξι ἔγραφο ἀπὸ τὸν μάσκη, καὶ ἔχουν κακλύτερον νὰ βλέπουν ἀπὸ πάνους τους ξένη κυριαρχία, παρὰ ἐμίμυλή της ἐχτρικὴ τάξη (Πελοποννησιακὸς πόλεμος, Ρούσικη ἐπανάσταση). Τὰ παραδείγματα γιὰ ἡγεμόνες καὶ πολιτικούς, πού, γιὰ νὰ ὑπερασπίσουν τὴν τάξη τους, ζητοῦσαν βοήθεια ἀπὸ ξένες δύναμες, μᾶς εἰναι κέρτοις καὶ συνεχῆ (Λουδοβίκο; XVIII, Θιέρτος). "Ωστε, καθὼς βλέπουμε, εὔκολα θυσιάζεται ἡ φυλή, οἷα κιντυνεύει ἡ τάξη. "Ἄς προχωρήσουμε. Σύγχρονη τάξης μὲ οἰκογένεια. Ἡ στενὴ σχέση τῶν μελῶν τῆς τελευταίας, που πρόκυψε ἀπὸ τὴν διαρκὴ πυρβίωσή τους, καὶ ἡπ' τὴν καινότητα τῶν συφερόντων τους, τοὺς κάνει νὰ νοιάζουν πολὺ οι μάρτυρες τὸν ἔαυτό τους μαζί τους, παρὰ μ' ἡπο αὐδήποτες ἀλλο. "Ετοι, σὲ σύγχρονη μὲ τὴν τάξη τους δὲν μποροῦν, παρὰ νὰ παρουν τὸ μέρος τῆς οἰκογενείας τους. "Ἄς ἔρθουμε τώρα στὸ τελευταῖο. Στὴ σύγχρονη μεταξὺ οἰκογενείας κι ἀτόμου. Ἐδῶ πρέπει νὰ ἔννοιηθῇ, πώς ἡ σύγχρονη δὲν εἶν' ἀνάγκη νῦναι μονάχα οἰκονομική, μά καὶ ηθικὴ καὶ πνευματική, κι διδήποτες ἀλλο. Τὰ παραδείγματα στὴ ζωὴ παρουσιάζουνται πλούσια καθε μέρη. Κι ἀν κατορθώσῃς νὰ φωτίσῃς ψύχραμψ τὸν ἔαυτό που, θὰ σου δώσῃ τὴν ὁρθὴν ἀπάντηση. Αὐτὸν ἀκριβῶς τὰ χωρίσματα τῶν γιῶν ἀπὸ τοὺς πατέρες, καὶ τῶν κοριτσιῶν ἀπὸ τὶς οἰκογένειές τους, διν τύχη καὶ δὲ συφωνᾶντε σὲ μιὰ ἰδέα τους, εἴτες σ' ἔνα διάλεμό τους, δείχνουν καθηκά, πὼς ὁ κύκλος τοῦ ἀτόμου στέκει δυνατώτερος ἀπὸ τὸν κύκλο τῆς οἰκογένειας. Κ' ἐπειδὴ δεῖξαμε, πὼς ὁ κύκλος τῆς οἰκογένειας εἶναι λογιαρότερος ἀπὸ δλους τοὺς προηγουμένους του, δρα ὁ κύκλος τοῦ ἀτομικοῦ ἐγωῖσμοῦ νικάσιες δλους ἐν γένει τοὺς ἄλλους κύκλους, οἷα ἔρθη σὲ σύγχρονη μαζύ τους. Κάθε ελλικρινῆς θύρωπος, διθελήσῃ νὰ σκεφτῇ θεούχα, ἀνεπηρέαστα, δὲν μπορεῖ

φροές σε οκλομελέτητα! Στήν "Ελεφαντίνη τό νοοί,
είχα μιά φίλενάδα δεκατετούρω χρόνων: μιά παι-
δούλα χρυσωμένη σά χουρμάς, στεγνή, λυγερή, ξε-
ρακιανή, με τη μέση δυνατή και καραβωτή, με τις
γάμπες διλούσες και δυναρωμένες, τα γόνατα τέ-
λειας—πράμπικ απανώτατο, καθώς έζερεις. Σ' όλη
αυτή τή σφιχτή λιγνάδα, που σου έφερνε στό νοοί
τού κονταριού τό λεπίδι: τό λιανό και τορνευτό, τρία
πράμπατα μὲ γοντεύανε μὲ τή χάρη τους τήν ύπερ-
ηδονική: τό στόμα, δ' ήττιος στά ματόκλιδα, και
τάκροδάχτυλά της. "Επλεγε τά μαλλιά της μὲ τά
δάχτυλα που είτανε κόκκινα στήν άκρη σὲν ζυθο-
φύλλια βαμμένα μὲ πορφύρα" και νὰ τή βλέπω σ' έ-
κελνη τή στάση, στό κατώφλι τοῦ δεσποου σπιτιού,
είταν ἡ χαρά μου κάθε πρωτ. "Ηϊελα νὰ σου τή
φέρω, μαζί μὲ τάγχαλιματάκια, μὲ τά υφάσματα,
μὲ τόν καπνό, μὲ τάρχωματα, μὲ τά όπλα. Σου έ-
φερα δύως ἔνα ώρατο δασάρι, που τάγχορασα στό
Ασσουάν και τῆς μοιάζει λιγο.

ΔΟΥΚΙΟΣ (μὲν κάποιαν ἀγαθαραχή, ἀφρόγυρον· τας πίσω τὸ κεφάλι.) Δίχως ἄλλο θὰ εἴτανε πλα- σμα χαριτωμένο.

ΚΟΣΜΑΣ. Χαριτωμένο και ακαδημ. Ερυθράς
μ' ώραιο δοξάρει, μὰ σι σχύλιττες της δὲν είτανε

παρὰ νὰ συφωνήσῃ μαζύ μας. "Αν πάρη τὸ γενικὸ σχῆμα ὑπ' ὅψη του, τὶς μεγάλες γραμμές, κι ἀ δὲ θελήσῃ νὰ χαθῇ σὲ μονομερεῖς, ὑπνωτιστικὲς λεπτομέρειες, Ήτα δὴ τὸν ἀτομικὸ ἔγωςισμὸ δυνατώτερο ἀπ' δλους τοὺς ἄλλους. Τοῦτο λοιπὸν τὸ συμπέρασμα ἀπλούστατης ἀντικειμενικῆς παρατήρησης βάζουμε μεῖς βάση στὸ ἀρθρὸ μας, καὶ τοῦτο ἔχοντας ὑπ' ὅψη θὰ προχωρήσουμε στὸ θέμα μας.

"Ας ἔρθουμε δὲ μιὰ στιγμὴ στὸν κ. Δουλεύτη,
γιὰ νὰ δοῦμε κατὰ πόσο συφωνάεις μαζύ μας, ή τί
βάστι βάνει στὸ σύστημά του. 'Ομολογῶ, πώς μ' ὅλη
τὴν καλὴ θέληση πούλημε, καὶ μ' ὅλο τὸ διαβά-
σμα ἀπὸ πεντέξη φορὲς τοῦ ἀρθρου του, δὲν μπορέ-
σαμε νὰ βροῦμε πουθενά μιὰ ώριμενή βάση, γιὰ νὰ
νοιώσουμε τί θέλει νὰ πη. Δέ ζητάμε νὰ τὸν κατη-
γορήσουμε γι' αὐτό. Κάθε ξιλο. Εέρουμε κάπως
τὴν καινονία μας, καὶ διαβάσαμε σωρὸ ἀπὸ ρω-
μαϊκα ἀρθρα. 'Η ἀκαταστασία τους εἶναι κλασικὸ
ἀποτέλεσμα τῆς τωρινῆς μας κατάστασης, ἀποτέλε-
σμα τοῦ καινούργιου αἰσθητικοῦ πνεύματος, καθὼς τὸ
λέν, ποὺ φύσηξε τώρα τελευταῖς, πρὸ πάντων στὴν
μερίδα τῶν δημοτικιστῶν, γι' ἀντίδραση τοῦ φευτο-
κλασικισμοῦ, καὶ πήρε τὴν ἄλλη ἀκρη, θεωρώντας
τὴν τάξην βλακεία, τὴν τοπαρότητα σκολαστικισμό,
καὶ τὸ σύστημα παπαρδέλλα. 'Η ἱπέδραση τοῦ
πνεύματος αὐτοῦ, ἀμεση ἐτες ἐμεση ἀδιάφορο,
φάίνεται καθαρὰ καὶ στὸ ἔρθρο τοῦ κ. Δ. 'Εμεῖς
δημιας δὲν κατορθώταμε δυστυχῶς ἀκόμα ν' ἀκονί-
σουμε τὸ μυκλό μής τόσο, ωστε ν' ἀνακαλύφτουμε
μές στὸν καινούριο τοῦτον τρόπο ἀρθρογραφίας τὴν
κυριαρχη ἵδεα, κ' ἔτσι θὰ σᾶς ἴκνεσουμε ποῦ σκον-
τάψαμε, γιὰ νὰ βροῦμε μιὰ βάση στὸ γραφτὸ τοῦ κ.
Δουλεύτη.

Από τὴν ἀρχὴν μάς φανερώνει δυὸς δυνατούς εἰ-
γωνισμούς, ποὺ κυριαρχοῦντες σὲ κάθε ζῶο: τοῦ ἀτό-
μου καὶ τῆς φυλῆς. «Ἡ ἐγωιστικὴ ἀνάγκη (τοῦ
ἀτόμου) ἔχει τὸ ἀγελόζωα.» Τὰ ζῶα δμῶς δὲ
φαίνεται αὐτὰ ἔχουντα περίσσαια ἀγάπη γιὰ τὸ ἀτόμα
τῆς φυλῆς τους καὶ συχνὰ δείχνουντες τὸ ἐναντίο πο-
λεμώντας ἀναμεταξύ τους. Τοὺς ἔμειντε δμῶς φυ-
χόρμητο ἀπὸ γενεὲς ζωῆς κοπαδικοτῆς, ὁ ἐγωισμὸς
τῆς φυλῆς τους, γέννημα κι αὐτὸς τοῦ ἀτομικοῦ
ἐγωισμοῦ. Ἐπειδὴ δμῶς εἶναι ἐντελῶς ἀδύνατο νὰ
συνυπάρχουντες δυὸς δυνατοῖς ἐγωισμοῖς σ' ἕνα ζῶο,
γιατὶ θάρρη μιὰ φορά, κατὰ φυσικὸ νόμο, ἡ στιμὴ
ποὺ θὰ συγκρευστοῦν τὰ συφέροντά τους, πρέπει νὰ
παραδεχτοῦμε, πὼ; διὰ; ἀπ' αὐτοὺς θένται ὁ δυ

Φαρμακωμένες.

ΛΟΥΓΚΙΟΣ. Τὴν ἀγαποῦσες ;
ΠΟΝΤΑΣ. Οὐ.

ΚΟΣΜΑΣ. Ὅπως ἀγαπῶ τὸ λογό μου καὶ τὸ
σκύλλο μου.

ΛΟΥΚΙΟΣ. "Α, είσουν εύτυχισμένος έκει κατώ
ἡ ζωή σου είτεν εύκολη κι ανάλαφρη. Είτανε λοι
πόνος η Ἐλεφαντίνη τὸ νησὶ δόπου σὲ εἴδα νάράζης,
στῶνειρό μου. Θὰ μποροῦσα κ' ἔγω νὰ εἴμουν μαζί¹
σου! Θὰ πάω δύως, θὰ φύγω. Δὲν ἔχεις διάθεση
νὰ ξαναπές έκει; Θέχω ἐν' ἀσπρῷ σπίτι πλάτι στὸ
Νεῖλο: θὰ φτιάνω τάγαλματά μου μὲ τὴ λάσπη τοῦ
ποταμοῦ κατ' θὺ τὰ στήνω σὲ κενὸ τὸ φῶς σου ποὺ
θὰ μοῦ τὰ κάνει χρυσάρι... Συλβία! Συλβία! (Φω-
νάζει πρὸς τὴ θύρα, σαν δροπαγμένος ἀπὸ μιὰ ξαφνι-
κὴν ἀνυπομονησία, ἀπὸ μιὰ λαχταριστὴ ὅρεξη νὰ
ζῆσῃ). Μήπως θὰ είναι περχπολὺ ἄργχ;

ΚΟΣΜΑΣ. Εἶναι πολὺ ἀργά. Ἐρτασε τὸ βαρύ
τὸ καλοκαλρι.

ΛΟΥΚΙΟΣ. Τί πειράζει; Τάχαπω ἐγώ τὸ καλοκαίρι, τὴν ζέστη, καὶ τὴν λάθρη ἀκόμη. "Ολες οι ρυθμίες θάναι ἀνθισμένες στὰ περβόλια, καὶ καρμαὶ φορὰ θὰ βρέχη, θὲ πέστουν μὲς τὴν λάθρη ἔκεινες οἱ ψυχάλες οἱ μεγάλες καὶ χλιαρές ποὺ κάνουνε να-ναστενάζῃ ἀπὸ τὴν ήδονή τὴν γῆ..."

νατώτερος. «Ἄς δούμε ποιόν θεωρεῖ τέτοιον δ. κ. Δ. Στὴν ἀρχὴν μὲ δυὸ παραδείγματα, που ἀντιφάσκουν δλόστελα, καὶ μ' ἀλλα μερικά, μᾶς ἀποδείχνει πῶς δυνατώτερος εἶναι δ. κύκλος τοῦ ἀτομικοῦ ἴγωι- σμοῦ: «Ἐδῶ φανερώνεται δ. ἀτομικὸς ἴγωισμός, γιατὶ μόλις μεγαλώσῃ τὸ μικρό, μάννα καὶ παιδί χωρίουνται καὶ δὲ γνωρίζει δ. ἔνας τὸν ἄλλο μέσα στ' ἄλλα μέλη τῆς φυλῆς. ν. Καὶ πάρα κάτου. «Τὰ παιδιά καὶ ἡ ἀναθροφή τους εἶναι καθὼς πάντα ἀ- νάγκη τῆς φυλῆς, μὰ καταντῷ κι ἀποτελεσμα ἀτο- μικοῦ ἴγωισμοῦ (μάλιστα ἡ ἀναθροφή) γιατὶ στὴν οἰκογένεια τὸ παιδί δὲν ἀφίνει τοὺς γονιούς μόλις δυναμώσῃ, παρὰ μένει κοντά τους καὶ δουλεύει.» Κι ἀκόμα. «Ἀτομικὸς ἴγωισμός ἀπὸ μέρους τῶ γο- νιῶν εἶναι καὶ ἡ προτίμηση ποὺ δείχνουν γιὰ τ' ἁ γόρια, ποὺ τοὺς εἶνα: πιὸ χρήσιμα τὸν πόλεμο τῆς ζωῆς περὰ τὰ κορίτσια.» Ως ἐδῶ πάσι καλά. «Ομως πάρα κάτου τὸ συμπέρασμά μας χαλνάει. «Ο ἴ- γωισμός εἶναι μιὰ καὶ μόνη δύναμη, ποὺ βγαίνει ἀπ' τέτομο, γεννᾷ τὴ φυλὴν καὶ τότε παίρνει φυ- λετικὸ χαραχτῆρα». «Ἀλάκερη, ἡ ἀνθρωπότητα καθὼς καὶ κάθε χωριστὰ φυλῆ, ἔθνος, κράτος, τάξη, οἰκογένεια παρουσιάζουν καὶ μιὰ μορφὴ τοῦ φυλε- τικοῦ ἴγωισμοῦ(;)». Νὰ ὑποθέσουμε ἀρχγες τώρα, πῶς δ. φυλετικὸς ἴγωισμός εἶναι κι αὐτὸς ὁ δυνατώ- τερος, ἀφοῦ μιὰ ποὺ δ. ἴγωισμός βγῇ ἀπὸ τὸ ἀτομο- καὶ φυλετικὴ τὴ φυλὴ, τότες παίρνει: φυλετικὸ χα- ρακτῆρα; «Ἀπὸ τὸ σκοτεινὸν δρισμὸ τοῦ κ. Δ. αὐτὸς τούλαχιστο καταλαβάχει, ἀν καὶ τὰ λόγια του γιὰ τὴ γέννηση τῆς φυλῆς κάνουνε μιὰ νύξη τῆς βιολο- γικῆς μεταφυσικῆς, καὶ οἱ ἰδέες του γιὰ τὸ φυλε- τικὸ ἴγωισμὸ στηρίζουνται στὴν μέθοδο τοῦ πρέπει. Ἀργότερα δημως φανερώνεται ὁ «οἰκογενειακὸς ἴγωι- σμός», ποὺ στέκει «πιὸ κοντά στὸν ἀτομικὸ ἀπὸ κάθε ἄλλα ἴγωισμά» καὶ ποὺ ζητάει «θυσία τοῦ ἀ- τομικοῦ ἴγωισμοῦ», μὲ τὰ οἰκογενεικά χρέη ποὺ γεννάει. Μήπως εἶναι λοιπὸν κι αὐτὸς δ. δυνατώ- τερος;

Σὲ τέτοια ἀτέλειωτα διλήμματα μᾶς φέρνει τὸ
ἄρθρο τοῦ κ. Δ. Κάθε πρόταση, κάθε φράση, κι ἀ-
κόμα κάθε λέξη δίνει αἰτία σὲ σωρὸ ἀπὸ ἀντιφατι-
κούς στοχασμούς. Οἱ ὄρισμοὶ του εἶναι λειψότι καὶ
σκοτεινοί. Οἱ μετάβασες ἀπὸ μιὰ σκέψη σ' ἄλλην
ἀπότομες, πολλές παρατήρησες δίχως ἐξήγηση.
Κύρια σημεῖα, δπως ἡ σύγχροτη τῶν ἰγνωσμῶν, καὶ
τὸ πώς «μιὰ μορφὴ μπορεῖ νὰ πιέῃ τὴν ἀλητη»,
τέτοια δηλ. σημεῖα, ποὺ θὰ δώσουν τὴν βάση στὸ

ΚΟΣΜΑΣ. Μὰ τὸ Χαμψίνε; ἔμα δὲν τὶ "Ερημός παναστριχή ἐνάντικ στένη "Ηλιος;

(*Η ΣΥΛΒΙΑ παρουσιάζεται στὸ κατώφλι, χαμόγελῶντας, δῆλη ἐμψυχωμένη ἀπ': μιὰ φανερὴ ζωηράδα. Ἐχει ἀλλάξει φόρεμα: φορεῖ ἀνοιχτότερα χρώματα, ἀνοιξιάτικα· καὶ πρατάει στὰ χέρια ἕνα μάτσο δροσερὰ τριαντάφυλλα.*)

ΣΥΛΒΙΑ. Τι λέτε, Δαλβό, ινάντικ στὸν "Ηλιο,"
Μὲ φώναξες, Λούκε;

ΛΟΥΓΚΙΟΣ (*πιασμένος πάλιν ἀπὸ κάποιαν ἀνή-*
συκή δειλία, σὰν τὸν ἄνθρωπο ποὺ ἔχει ἀνάγκη νὰ
παραδοθῇ στὸν πόδο του καὶ δὲν τολμᾷ). Ναί, σὲ
φώναξε γιατὶ δὲ ο' ἔβλεπα πικ υπρεχεσαι... 'Ο Κα-
*σμᾶς μοῦ διηγόταις τόσα ωραῖα πράματα, ἀπ' τι
ταξίδι του. "Ηθελκ νὰ τάκουγες κ' σύ. (*Κυττάζει
τὴ γυναικά του μὲ μάτια στυλωμένα, σὰ νὰ τοὺς
φανερώθηκες κάποια νέα διμορφιά της*). 'Εποιμαζό-
*σουν νὰ πάξε ἔξω;**

ΣΥΛΒΙΑ (*κοκκινίζοντας λιγάκι*). 'Α, κυττάς τό φόρεμά μου. Τέθαλλα γιὰ νὰ τὸ δοκιμάσω, μιὰ κ' εἰταν ἴδω ἡ Φραγκέσκα... 'Η ἀδερφή μου πχρανα λεῖ καὶ τοὺς δυό σας νὰ τὴ συχωρέσετε ποὺ ἔφυγε χωρίς νάρθη νὰ σᾶξ χαιρετίσῃ. Βιλαζύτανε: την περιμένουν τὰ πατείδιά της. 'Ελπίζει, Δάλβο, γλί

σύστημα, μὲ τὴν παραδοχὴν τοῦ δυνατώτερου ἐγωι-
σμού, «δὲν ἔχουμε ἀνάγκη νὰ τὰ ξετάξουμε» λέει
δ. κ. Δ., γιατί αετῶν θέματα πολὺ μεγάλα». Δη-
λαδὴ δὲ θέλει κι ο Ἰδιος νὰ μάς πῃ ποιός ἐγωισμὸς
είναι δυνατώτερος.

"Οπως βλέπει καθένχς, είναι θέματα περιττό νὰ καταπικστοῦμε τώρχ μὲ χρίσεις γιὰ τὸ ἀρθρο τοῦ κ. Δ., ἀφοῦ μάνον ὑποθετικὰ μποροῦμε νὰ με λήσουμε γιὰ τὶς θάσεις του. "Αν δὲ μᾶς πῆρισμένα τὶς ίδεες του γιὰ τὸν ἔγωιστικούς κύκλους, τὸ θεωροῦμε χχις χρόνου ν' ἀργύσουμε συζήτητη. "Ενα μόνο σπουδαῖο ἔχουμε νὰ τοῦ περιττηρίσουμε : Πῶς στὸ ἀσίθμημα τῶν κύκλων ξέχασε τὰ μᾶς ἀναφέρη καὶ τὸν κύκλο τοῦ κόσμου. Είναι κι αὐτὸς τόσο σπουδαῖος, διὸ κ' οἱ άλλοι, κι διποὺ εἰπεῖν πάρχ πάντας ὅλη ἡ σύγκριση γίνεται μεταξὺ αὐτούνος καὶ τοῦ ἀτομιστικοῦ κύκλου. Δὲν ὑπάρχει κανεὶς ἀπολύτως λόγος νὰ σταθοῦμε στὴ φυλή, διτον σωρὸς ἀπὸ ἀτομικὴ τὴν θυσιάζει γιὰ τὸν κύκλο τοῦ κόσμου. Αὐτὰ τὰ ἀτομα τὰ ὄντομαζει μὲ ἀποστροφὴ ὁ κ. Δ., κ' οἱ φίλοι του, σοσιαλιστές, κι ἀνατριχιαζει ἀπὸ τὴ σαπίλα καὶ τὴν ἀνοησία τῶν ίδεων τους. Δὲν ἔποροῦμε καθόλου γιὰ τὸ ἀνατριχιασμα αὐτὸς τοῦ κ. Δ. Είναι κι αὐτὸς καταφάνερο ἀποτέλεσμα τῆς κοινωνίας του. Καθαρὴ ἐπίδραση τοῦ ἀγαθοῦ αἰσθητικοῦ πενθύματος, ποὺ ζώνει κάθε νέο, ποὺ γίνεται δημοτικιστής, καὶ τοῦ σφαλνάει τὰ μάτια σὲ κάθε κίνηση δέξα ἀπὸ τὴν καλλιτεχνία, κάνοντάς τὸν ἔτοι νὰ βλέπῃ τὴν ζωὴ κάτου ἀπὸ πυκνὸ πέπλο, καὶ νὰ θαρρῇ πῶς ἡ φύση πλάστηκε μόνο γιὰ ν' ἀκούῃ τραγούδια καὶ στίχους. Τὸ ἕδιο πνεῦμα τὸν πετάει καὶ στὰ ποιητικὰ φιλοσοφικὰ συστήματα τῆς Εύρωπης, γιατὶ τὸν κάνει ἀνίκανο σὲ κάθε ἐπιστημονικὴ μόρφωση, κ' ἔτοι γεννιέται μέσα του ἐνστιχτο μίσους γιὰ κάθε πράξικ, ποὺ δὲν κλεῖ αἰσθητικιστικὴ ἀντίληψη τῆς ζωῆς, εἵτες ποιητικορωμαντικὴ λόγια, φουσκώνει μιὲν νοσταλγία ἐντὸς του γιὰ τὴν «καλὴν φεουδαλικὴ ἐποχὴ», κι ἀποστέφεται μὲ φρίκη τὸ σοσιαλισμό, βλέποντας ὅχλο-κρητικὴ μοῆχλα στὶς ίδεες του. Αὐτὸς τὸ ἕδιο ἐνστιχτο τοῦ ἐμποδίζει τὴ μελέτη τούτων τῶν ίδεων, καὶ τὸν κάνει νὰ μένῃ ἐνκαν αἰῶνα πίσω, θεωρῶντας γιὰ σοσιαλισμό ἐνα περασμένο, αὐτοπιστικὸ ὀνειροπόλημα. "Άλλο δῆμας ἐτοῦτο, κι άλλος δὲ τωρινός, ἐπιστημονικὸς σοσιαλισμός. "Έκεινο είταν ἐνα νόστιμο ἀστικὸ δηνεῖρο, στηριγμένο στὴ χριστιανικὴ ίδεα τῆς χριστιανικῆς, δηνεῖρο, δηνεῖρο, λέσι κι δ. κ. Δ., ἐτοῦτος

γορχ νὰ πάτε νὴ τὴ δῆτε (**Ακαουμπᾶ σὸν τραπέζι
τὰ τριαντάφυλλα*). Κάθεστε νὴ φάμε μῆτι, ἀπόψι:

ΚΟΣΜΑΣ. Εὐχαριστώ. Ἀπόφε
κρατεῖ τὸ μητέρχον.

ΣΥΛΒΙΑ. Σωστό. Αύριο, τότε;
ΚΟΣΜΑΣ. Ναυτικός; Θά μη σίγουρος;

ΚΟΣΜΑΣ. Αὔριο. Θάξ του φέρω, Λευκίς, τα
δῶρά μου.

ΑΩΓΚΙΟΣ (μὲ παιδικὴ περιέργεια). Ναΐ, γυΐ,
φέρ' τα, φέρ' τα!

ΣΥΛΒΙΑ (μὲν ἔνα κρυφὸν χριστόν). Θέλχω καὶ
ἔγιώ κέριον ἔνα δάρῳ.
ΑΟΥΓΚΙΟΣ. Ἀπό ποιόν;
ΣΥΛΒΙΑ. Μή τι δύεται;

ΣΤΑΒΙΑ. Ἀπὸ τὸ δέσποιντο
ΛΟΥΚΙΟΣ Τί δῶρο;
ΣΤΑΒΙΑ. Θά δῆς.
ΛΟΥΚΙΟΣ (μὲ μιὰν δομὴν φωδοῖς χαρᾶς). Θά
δῆς καὶ σὺ πόσην ὥραία πούχυκτα μεύρεις ή Κοσμᾶς :
μεταξωτά, ζερψύκτα, ἐπλα, συκραβδιώους...
ΗΟΥΛΙΑΙ. Εἰς τὸν πόλεμον τοῦ Λαζαρίου

ΚΟΣΜΑΣ. Φυλαχτά γιας κάθε άρρωστη, γκόλφια
για την καλλιτεχνική. Στο Τζέμπελ είλ-Τάϊρ,
σ' ένα μοναστήρι: ιόπτεια, βρήκε τον πιό θηκα-
τουργὸ απὸ τοὺς σκηνερχίους. Ό καλόγερος μοῦ
διηγήθη μιὰ μεχριὰ Ιστορία γιὰ έναν κοινωνίτη
πού, τὸν καὶρὸ τῶν πρώτω διωγμῶν, καύρτυκε σ'

